

Sámi leavvga geavaheapmi

Geigejuvvon
Giella- ja guovludepartementii
Suoidnemánu 2001

SISDOALLU

1. DUOGÁŠ	2
2. BARGOJOAVKU JA FÁMADUS	2
3. DOABAID ČILGEN JA GEAVAHEAPMI	3
4. SÁMIT – OKTA ÁLBMOT, OKTA NAŠUVDNA	4
5. SÁMIID NAŠUVNNALAŠ DOVDOMEARKKAT	5
6. SÁMI LEAVGABEAIVVIT	6
7. SÁMI LEAVGGA GASKABODDOSAŠ GEAVAHANNJUOLGGADUSAT	7
8. SÁMI LEAVGGA DÁLÁ GEAVAHEAPMI	8
9. LEAVGALÁHKA JA LEAVGANJUOLGGADUSAT NORGGAS	10
10. BARGOJOAVKKU ÁRVVOŠTALLAMAT	11
11. BARGOJOAVKKU EVTTOHUSAT	13

Mildosat

1. DUOGÁŠ

Sámi leavga dohkkehuvvui 13. Sámiid konfereanssas Åres borgemánu 15.1986. Sámiráđđi mearridii, ahte gullevaš riikkaid levgenjuolggadusat galget gustot ja leahket fámus. Norggas lea Olgoriikkadepartemeanta ráhkadan gaskaboddosaš njuolggadusaid leavgga árvodási hárrái eará leavggaid ektui.

Erenoamážit guovvamánu 6. oktavuodas, mii lea sámiid álbmotbeaivi, leat dárkilet njuolggadusat sámi leavgga geavaheapmi hárrái jearahuvvon. Dan dihtii bijai Gielda- ja guovluddepartementa čakčat 1999 bargojoavkku ráhkadit njuolggadusevttohusa sámi leavgga geavaheapmái. Ulbmilin dákkár njuolggadusaiguin lea čilget, guđe láchkai sámi leavga sáhttá ja galgá geavahuvvot iešguđet lágán oktavuodain.

2. BARGOJOAVKU JA FÁMADUS

Bargojoavku galgá ráhkadit njuolggadusevttohusa sámi leavgga geavaheapmái. Bargojoavku galgá maiddá evttohit dieđihandoaibmajuid leavgga geavaheami birra.

Bargojoavkkus leat leamaš:

Synnøve Solbakk, vuosttaskonsuleanta, Sámediggi

Eldbjørg Haug, ráđdeaddi, Olgoriikkadepartementa

Ninni Kate Rognli, vuolitdirektora, Gielda- ja guovluddepartementa

Anne Kristin Bryne, vuosttaskonsuleanta, Gielda- ja guovluddepartementa

Gielda- ja guovluddepartementtas leamaš ovddasvástadus fuolahit jodiheami ja čáli doaimmaid. Sámiráđđái lea čađagaskka dieđihuvvon bargojoavkku válbmema ovdáneamis. Bargojoavku leat čađahan 3 čoahkkima.

3. DOABAID ČILGEN JA GEAVAHEAPMI

Dasa mii guoská sámiid álbmotbeaivái/samefolkets dag, de oidno ahte Sámiid konfereansa/ Sámiráđđi lea mearrádusainis sámegillii atnán doahpaga *sámi álbmotbeaivi*, mii njuolga jorgaluvvon dárogillii šaddá *samisk folkedag*. Sámiid konfereanssa mearrádus borgemnánus 1992 lea dattetge čuovvovaš (mearrádus lea dás mielddus 1):

Sámi álbmotbeaivi

Sámi álbmotbeaivin válljejuvvui guovvamánu 6. beaivi (6.2). Guovvamánu 6. beaivve 1917 dollojuvvui Troanddimis vuosttaš sámi riikka-čoahkkin ja dohkko ledje čoahkkanan sihke davvi- ja lullisámit...

Samernas nationaldag

Den 6. februari (6.2) valdes till nationaldag. Den 6. februari 1917 samlades samer till Trondheim till första landsmöte både nord- och sydsamar....

Dasto lea Sámeráđi mearrádusas geavahuvvon duoba *sámi álbmotlávlla* mii dárogillii gártá *samisk folkesang*. Ruotagilli lea mearrádus gohčoduvvon *samernas nationalsång*. Dasalassin geavaha Sámeráđđi duohpágiid *sámiid čearddalaš dovdomearkkat* (samenes etniske kjennemerker) ja *sámiid nášuvnnalaš dovdomearkkat* (samenes nasjonale symboler/ kjennemerker).

Namahas *det samiske flagget* jorgaluvvo *sámi leavgan*. Dát namahas lea eanet gokčavaš ja dárkil go sámiid leavga ja sámeleavga, mat leamaš geavahuvvon norgalaš gaskaboddasaš sámi leavgga geavahannjuolggadusain.

Našuvdna definerejuvvo *olmmošjoavkun, mii atná iežas ovtadahkan oktasaš historjjá ja kultuvrra dihtii, dávjjimustá maiddái oktasaš giela dihtii*. Nappo okta našuvdna leage okta álbmot. Riikkaidgaskasaš eamitálbmotbarggus lea dan geažil dát našuvdnadefinišuvdna adnojuvvon vuodusin. *Našuvnnalaš* doahpaga sisdoallu lea viidáseappot dávjjimustá geavahuvvon našuvnnalašstáhta rájaid siskabealde, sisriikkalaččat, muhto lea seammás maiddái doaba, mii geavahuvvo válddahallat ovttá álbmoga oktasašvuoda.

Dasa mii gusto dáid doahpágiid geavahussii, lea Sámediggi atnán Sámeráđi mearrádusa vuodđun ja evttoha geavahit doahpágiid *sámiid álbmotbeivi* (samenes nasjonaldag), *sámiid nášuvnnalaš dovdomearkkat* (samenes nasjonalsymboler) ja *sámiid álbmotlávlla* (samenes nasjonalsang). Gielda- ja guovludepartementa čujuha dasa mo duohpagat geavahuvvojit sámegillii ja mo de čudjet njuolgga jorgaluvvon dárogillii. Dasalassin deattuhuvvo ahte duohpagat *samefolkets dag* og *samefolkets sang* otna dávjjimustá geavahuvvojit.

4. SÁMIT – OKTA ÁLBMOT, OKTA NAŠUVDNA

Sámiid konfereanssas Áres 1986:s mearriduvvojedje sámiid našuvnnalaš eavttut Sámiráđi politihkalaš prográmmii: ”Mii, sámit, leat oktasaš čearda, eaige riikkaid ráját galgga rihkkut min čeardda oktavuoda.” Seamma sámpolitiikalaš prográmmas nannejuvvo maiddá sámiid massekeahes vuoigatvuohta áimmahuššat ja gárgedit sámi servodaga.

Norga lea Vuodđolága § 110 a bokte geatnegahtán iežas fuolahit, ahte ”sámi álbmotjoavku Norggas sáhtá suodjalit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima”.

Láhka Sámedikki ja eará sámi riektedilálašvuođaid hárrái (sámeláhka) mearriduvvui geassemánu 12. 1987. Sámelága ulbmil (§ 1-1) lea Vuodđolágaparagrafa sisdoaluin ovttalágan. Lága juksanmearri lea lágídit dilálašvuođaid nu, ahte sámit ieža sáhttet suodjalit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimiseaset. Guovddáš eiseválddit, ovttasbarggus Sámedikkiin, galget fuolahit ahte Vuodđolága mearrádussii sámiid riektesajádaga hárrái ja sámelága juksanmearrái addojuvvo konkrehta ja posiitiiva boahteáigásaš sisdoallu.

Maiddá riikkaidgaskaččat lea Norga geatnegahtán iežas sámiid ektui, earret eará ON:a siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid konvenšuvnna artihkkala 27 (1966) bokte ja ILO-konvenšuvnna nr. 169 bokte eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iehčanas stáhtain (ratifiserejuvvon Norggas 1990). ON-konvenšuvdna siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra ja sosiála, ekonomalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid birra ja Eurohpálaš olmmošvuoigavuođakonvenšuvdna leat gieskat sisabiddjon norgalaš láhkaaddimii, namalassii olmmošvuoigatvuođaláhki, addojuvvon miessemánu 21. 1999.

Gonagaslaš Majestehta Harald V báhkkođii rabadettiin 2. Sámedikki golggothmánu 7. 1997 Norgga erenoamáš ovddasvástádusa sámiid buohta:

Norgga stáhta lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga – dážaid ja sámiid – eanaviidosa ala. ... Danin Norgga stáhtas lea erenoamáš ovddasvástádus lágídit dilálašvuođaid nu, ahte sámi álbmot galgá hukset gievrras ja eallinnávccalaš servodaga. Dát lea árbevirolaš vuoigatvuohta, mii vuodđuduvvá sámiid leahkimii iežaset guovlluin don doloža rájes.

5. SÁMIID NAŠUVNNALAŠ DOVDOMEARKKAT

Dasgo sávvojuvvojedje čohkkejeaddji dovdomearkkat sámiide riikkarájáid rastá, de lei dat duogážin dasa go Sámiiid konfereansa mearridii ásahtit ođđa našuvnnalaš dovdomearkkaid sámiide; sierra leavgga, álbmotlávлага, álbmotbeaivvi ja maŋnelis maiddái leavgabeivviid. Okta álgga dán hárrái bodii sámi nuoraidkonfereanssas (SÁNS) 1985:s: *Dál lea áigi láddan dasa, ahte mii sámit, oktasaš álbmot njealji riikkas, maiddái oažžut iežamet leavgga, man birra mii sáhttit čoahkkanit. Mii dárbbasit leavgga vai beassat čájehit birasmáilbmái, ahte mii leat sierra álbmot, geain lea iežamet kultuvra ja giella ja vuoigatvuođat eatnamiidda ja čáziide.*

Sámit, erenoamážit Norgga bealde, ledje dassáži geavahan Synnøve Persena ”sámeleavgga”, earret eará Álttá-dáistaleamis (ruoksat, alit ja fiskat ja almmá gierdduhaga). Sámiiid dalá alimus orgána, Sámiráđdi/Sámiiid konfereansa, ii lean almmatge dohkkehan dán leavgga virggálaččat. Sámiráđdi ceggii 1986:s bargojoavkku, man bargogohčus lei evttohit čohkkejeaddji našuvnnalaš dovdomearkkaid sámiide; leavgga, álbmotlávлага ja álbmotbeaivvi. Leavgagilvu almmuhuvvui, ja Sámiráđdi oaččui 74 evttohusa 27 evttoheaddjis, main okta lei S. Persena leavga. Seamma bargojoavku evttohii maiddái Sáppá Issáha (Isak Saba) divtta ”Sámi soga lávлага” álbmotlávllan (mielddus 2), ja bargojoavku bargagođii álbmotbeaivvi válljemiin.

Sámiiid 13. konfereanssas Åres seamma jagi välljejuvvui leavga ja álbmotlávlla. Leavgga motiivva lea ráhkadan dáiddár Astrid Báhl, Ivgobađas. Váldomotiiva lea vižžojuvvon meavresgáris ja oarjelsápmelačča Anders Fjellnera (1795-1876) divttas ”Beaivvi bártnit”¹. Fjellner govahallá sámiid beaivvi bártnin ja nieidan. Leavgga gierdu neaktá beaivváža (ruoksat) ja mánu (alit). Leavggas leat ivnnit ruoksat, ruoná, fiskat ja alit (mielddus 3). Álbmotlávlla ”Sámi soga lávlla” lea dikta, man Sáppá Issát (Isak Saba 1875-1921) Unjárggas lea čállán. Sámiiid 15. konfereansa Helssegis 1992:s dohkkehii Arne Sørle šuoŋa álbmotlávлага virggálaš šuokŋan.

Sámiiid konfereanssas 1992:s Helssegis mearriduvvojedje maiddái sámi leavga-beaivvit, daid gaskkas välljejuvvui guovvamánu 6. álbmotbeaivin. Dat lea muitun vuosttas sámi riikkačoahkkimii, mii dollojuvvui Troandimis 1917:s. Dát lei vuosttas geardi, go sámit ledje čoahkkanan bargat oktasaš sámi áššiid beales maŋŋilgo našuvnnalašráját gessojuvvojedje Norgga, Ruota, Suoma ja Ruošša gaskii. Čoahkkimis giedahallojuvvojedje, erenoamážit ealáhus- ja oahppoáššit.

---

¹ Beaivvi bártnit, Anders Fjellner lea čállán, oidno Bor Lundmark girjjis 1979: Anders Fjellner – samernas homros och diktningen om solsnerna. Čálii dárogillii Harald Gaski (1991): Våja våja nana nana

6. SÁMI LEAVGABEIVVIT

Čuovvovaš beivviid mearridii Sámiid 15. konfereansa 1992:s sámi leavgabeivin, ja maŋnelis lasihii Sámiid 16. konfereansa 1996:s 3 odđa beivvi:

06.02 Sámiid álbmotbeaivi

Vuosttas sámi oktasaščoahkkin dollojuvvui guovvamánu 6. 1917 Troandimis, gosa sihke davvi- ja oarjelsámit oassálaste. Dát lei vuosttas geardi, go sámit ledje čoahkkanan bargat oktasaš áššiid beales našuvnnalašstáhtarájaid rastá.

- 02.03** Sámediggi Suomas rahppojuvvui (1996)*.
- 25.03** Márjjabeaivi - Márjjá lohpadusbeaivi. Árbevirolaš sámi mearkabeaivi.
- 24.06** Mihcamárat. Virggálaš allaáiggebeaivi Ruotas, muhto ii Norggas.
- 09.08** ON:a riikkaidgaskasaš eamiálbmotbeaivi*.
- 15.08** Leavgga dohkkehanbeaivi ja Sáppá Issáha riegádanbeaivi. Sámi leavga dohkkehuvvui borgemánu 15. 1986 Sámiid 13. konfereanssas Åres.
- 18.08** Sámiráđdi ceggejuvvui. Sámiráđdi vuodđuduvvui virggálaččat borgemánu 18. 1956 Sámiid konfereanssas Kárášjogas.
- 26.08** Sámediggi Ruotas ceggejuvvui borgemánu 26. 1993*.
- 09.10** Sámediggi Norggas rahppojuvvui golggotmánu 9. 1989.
- 09.11** Sámi parlameanta Suomas ceggejuvvui skábmamánu 9. 1973.

* Lasihuvvon Sámiid konfereansa bokte 1996:s.

7. SÁMI LEAVGGA GASKABODDOSAŠ GEAVAHANNJUOLGGADUSAT

Olgoriikkadepartementa mearridii 1989:s oktan maŋŋelaš divodemiiguin 1990:s gaskaboddosaš njuolggadusaid sámiid leavgga geavaheapmái, mat duhtosis dušše siskkildedje leavgga árvodássema. Njuolggadusat čudjet ná:

Sámiid leavga biddjojuvvo našuvnnalašleavgga maŋábeallái.

Dat berre mannat ovddabeallái fylkka- ja sullalaš leavggai, dasgo lea dakkár joavkka simbolan, mii sisriikkalaččat oláha fylkkarájáid badjel.

Sámiid leavga lea árvodásis Norgga Girku leavgga bálddas. Juohke dáhpáhusa dilít mearridit goabbá leavga galgá biddjot ovddimužžii.

Lassin nuppástuhttojuvvo namahus sámiid leavgan – sámeleavgga sadjái, go leavga lea oktasaš sámeleavga 3 davviriikkas; Norggas Suomas ja Ruotas. Dákkar leavga ii doala aiddo seamma saji ja dási go leavga mii livčče dárkkuhuvvon dušše Norgga sámiide.

Maiddá galgá sámiid leavga gaskaboddosaččat biddjot maŋábeallái Ruonáeatnama, Fearsulluid ja Álánda leavggaid.

Sámediggi lea 1995 rájes bivdán guovddáš eiseválddiid ráhkadit sámi leavgga geavahannjuolggadusaid, dán vuolde maiddá nuppástuhttit leavgga árvodássema, dasgo lea lunddolaš ahte leavga lea seamma árvodásis go Ruonáeatnama ja Fearsulluid leavggat ja bajábealde Norgga girku leavgga. Sámediggi lea maiddá bivdán, ahte namahus ”sámi leavga” geavahuvvo njuolggadusdahkosis.

8. SÁMI LEAVGGA DÁLÁ GEAVAHEAPMI

Das rájes go sámi leavga dohkkehuvvui sámekonfereanssas, dan leat geavahan ja geavahit Sámediggi, gielddat, fylkkagielddat ja institušuvnnat ja priváhtalaččat.

Sihke Sámediggi ja Olgoriikkadepartementa (OD) lea ožžon eatnat jearaldagaid das, makkár ráddjejumit dat gávdnojit – man guhká galgá heaŋgát badjin, makkár oktavuodain sáhtá (dahje ii sáhte) geavahuvvot jna. Erenoamážit bohtet jearaldagat sámi álbmotbeaivvi guovvamánu 6. oktavuodas.

Sámiid konfereansa/Sámiráddi lea bidjan vuodusin, ahte leavga sáhtá virggálaččat geavahuvvot nugo earáge našuvnnalaš leavggat erenoamáš allaáiggedilálašvuodain, ja čuovvut gullevaš riikkaid leavganjuolggadusaid. Dasgo váilot dohkkehuvvon mearrádusat Norggas, de lea čujuhuvvon dasa mii dás bajábealde lohkkovuvvo ja seammás rávvejuvvon leavgga giedahallat gudnejahttejumiin, dasgo sámi leavga lea álbmotjoavkku dovdomearka ja danin dasa čatnašuvvá dihto allaáiggálašvuolta. Maiddá lea rávvejuvvon čuovvut čavga linnjá gávppálaš oktavuodain, ja muđui čujuhuvvo leavganjuolggadusaide leavggaid geassima ja luoitima hárrái.

Bargojoavku lea viežžan čuvgehusaid leavgga dálá geavaheami birra dihto välljejuvvon gielddain, dahkkojuvvon ođđajagemánu 5. ja 6. 2000. Eanaš gielddaide Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllus váldojuvvui oktavuolta, ja muhtun gielddaide oarjelsámeaguovllus ja muhtun gávpotgielddaide – oktiibuot 23 gildii (mielddus 4).

Guorahallan čájehii, ahte buot gielddain (6) sámegeiela hálldahusguovllus leat siearra mearrádusat (njuolggadusat) ja rutiinnat sámi leavgga geavaheami várás. Dáin gielddain, earret Gáivuona suohkanis, leat guokte dahje máŋga leavgastákku vai sáhttet levget guktuid leavggaiguin oktanaga. Gielddat eai dieđit makkárge erenoamáš geavatlaš čuolmmaid birra dál. Eanaš gielddat, maida válddiimet oktavuoda maiddá olggobealde hálldahusguovllu, leat ásahan geavada levget sámi leavggain guovvamánu 6., ja Divttasvuona suohkan lea ovdahas dainna lágiin, ahte levge buot sámi leavgabeivviid. Bargojoavku atná positiivvalažžan, go eanaš gielddat maida lea váldojuvvon oktavuolta, leat háhkan alceset leavgga, maiddá Birggon (Bergen) gielda, mii ii gula árbevirolaš sámi ássanguvlui. Geavatlaš čuolmmaid gaskkas ovdanbuktet smávvgielddat leavgastákkuid váilli, ja danne dain ii leat vejolaš levget guvttiin dahje máŋggain leavggain oktanaga.

Bargojoavkku guorahallan ii siskkil dilálašvuodaid, mat eai gula geavatlaš hehttehusaide sámi leavgga geavahettiin, dat ii leat earret eará jearran, manne leavga ii leat háhkkovuvvon dahje manne ii levgejuvvo (dain gielddain main ii leat/mat eai daga dan). Almmatge lea áican sátnádallama mediain leavgga háhkama ja geavaheami birra muhtun gielddain, omd. Fálesnuoris ja Álttás. Bargojoavku lea maiddá fuopmášan Deanu gieldda mearrádusa levgeama birra guktuid leavggaiguin miessemánu 17. ja sátnádallama mearrádusa ovddal- ja maŋálgihiti.

Mii guoská gielddaide guhkkelis máddin, de ii oro váilumin dáhttu levget sámi leavggain, muhto baicca diehtu leavgga ja sámi leavgabeivviid birra.

9. LEAVGALÁHKA JA LEAVGANJUOLGGADUSAT NORGGAS

Levgedettiin Norggas čuvvojuvvo Láhka Norgga leavgga birra addojuvvon juovlamánu 10. 1898. § 2:s válddahuvvo gávpeleavgga (našuvnnalašleavgga jumeš) geavaheapmi ja nubbi mas lea lákči ja njuovčča maid namahuvvo, mii geavahuvvo stáhta almmolaš visttiid šilljus, stáhtaleavgga, mii maddai namahuvvo lákčeleavgan. Leavganjuolggadusain addojuvvon golgotmánu 27. 1927 oktan maŋnelaš nuppástusaiguin gávdnojit earret eará mearrádusat das, mat leat stáhta almmolaš visttit, virggálaš norgalaš leavgabeaivvit (14 virggálaš leavgabeaivvi leat), goas ja mo leavga galgá gessojuvvot stággui ja geavahuvvot (mielddus 5).

Leavganjuolggadusaid mielde lea dušše geasku levget stáhtaleavggain (lákčeleavggain) stáhta almmolaš visttiin virggálaš norgalaš leavgabeivviin. Liikká lea dábálaš, ahte gielddat čuvvot leavganjuolggadusaid ja levgejit leavgabeivviin našuvnnalašleavggain (gávpeleavggain).

Mii gusto árvodássemii, de lea riikkaidgaskasaš geavat ja njuolggadusat levgemii nu, ahte vieris riikka leavga ii sáhte gessojuvvot stággui almmá danhaga, ahte maddái našuvnnalaš leavga gessojuvvo stággui ja oázžu gudnebáikki. Geahča muđui mildosis (mielddus 5) eanet čuvgehusaid Norgga leavganjuolggadusaid birra.

10. BARGOJOAVKKU ÁRVVOŠTALLAMAT

10.1. Levgen - dearvvahus

”Riikkaidgaskasaš leavgaárbevieru” mielde lea levgen dearvvaheapmi. Levgen ii leat politihkalaš čalmmusteapmi, muhto dearvvahus sámiide omd. sin našuvnnalašbeavve.

Leavggas dovdomearkan leat moanat ruohttasat. Leavggat (fánat) ja vearjomearkkat geavahuvvojedje soahtamiin čalmmustandihtii, gos soalddáhiid iešgudet soahteveahka lei. Norggas lei gonagasa mearkaalmái virgeolmmoáš, geas lei alla árvodási. Leavggat čájehedje, gii guhtege eanaviidosa háldii, ja dát vierru maiddái gustui eanaviidosii iehčanas stáhtas. Nuppi máilmmesoadi vuolde nappo ii levgejuvvon-ge Norggas norgalaš leavggain miessemánu 17. ja eará allaíggebeivviin.

Dán áigái levgejuvvo, go lea moraš ja illu, guktuid oktavuodain gudnejahttojupmin sutnje dahje dasa, man dihtii levgejuvvo. Soames oktavuodain adnojuvvojit eará leavggat norgalaš leavga bálldas dearvvahussan. Álbmogiidgaskasaš konfereanssain biddjojuvvojit leavgalatnit/leavgaráiddu, main buot oassálastinašuvnnat leat ovddastuvvon. Juos almmolaš, fylkkagiielddalaš dahje giielddalaš institušuvnnas leat máŋga leavgačuoldda, de lea dábálaš ahte ii levgejuvvo dušše norgalaš leavggain, muhto maiddái olgoriikkalaš gussiid leavggain. Seamma vuogit leat oaidnimis priváhta dilálašvuodainge. Dávjá oidno, ovdamearkka dihtii, ahte hoteallat gesset eará riikkaid našuvnnalašleavggaid čalmmustandihtii hávskás bures boahtima olgoeatnam gussiide.

Sámi riepmobeivviin levgen berre adnojuvvot gudnejahttojupmin sámi našuvdnii. Juos sámiid leavga geavahuvvo, de berre symbolalaččat áddejuvvot ilučájeheapmin, dážaid dearvvahussan sámiide, sámiid posiitiiva dovddastussan iežaset sámi identitehta.

10.2. Sámi leavga geavaheami láhkavuodustus

Sámi leavga dohkkehuvvui Sámiid konfereanssas Áres borgemánu 15. 1986. Leavga leat das rájes geavahan Norgga, Suoma ja Ruota sámedikki, Ruošša sámi organisašuvnnat, gielddat ja fylkkagiielddalaš institušuvnnat gullevaš riikkain. Leavga geavahuvvo virggálaš našuvnnalaš leavgabeivviid, sámi leavgabeivviid ja eará allaíggálaš dilálašvuodain.

Dasgo sámi leavga lea dohkkehuvvon Sámiid konfereanssas ja váldojuvvon atnui, de lea dárbbášmeahtun čadahit dohkkehanproseduraid Norggas. Almmatge lea dárbbášlaš heivehit oktii dálá geavada ja norgalaš lága. Láhka levgema birra gielddaid almmolaš visttiin ferte danin heivehuvvot oktii sámi leavga geavaheami gustojeaddji geavadiin. Maddái lea dárbu leavga geavahusa dásset ja heivehit virggálašvuhtii, e.e. nu ahte galgá leat áibbas čielggas mo leavga lea oaidninhámis. Lágateknihkalaš beliid ferte lagabuid árvvoštit.

Bargojoavku rávve gielddaid ráhkadit levgenjuolggadusaid, mat maiddái siskkildit levgema sámi leavggain ja levgema sámi leavgabeivviid.

10.3. Leavvga árvodássen

Sámi leavvga lea oktasaš sámiide Norggas, Ruotas, Suomas ja Ruoššas, ja lea danne sámi álbmoga oktasaš dovdomearkan. Leavvga berre árvodásis boahit ovddabeallái norgalaš gieldda- ja fylkkaleavvgaidda ja vejolaš guvllolaš leavvgaidda, muhto Norgga leavvga maŋabeallái.

Gaskaboddosaš njuolggadusat dadjet, ahte sámi leavvga árvodássejuvvo maŋabeallái našuvnnaid, mat ovddastit siskkit iešstivrejumi (Ruonáeana, Álánda ja Fearsullot), muhto ovttadásis Norgga girku leavvgaidda. Bargojoavku ii oainne makkárga áigaga dieinna lágiin árvodásset sámi leavvga njuolggadusain. Juohke dilálašvuotta mearrida ieš, mo leavvga árvodássejuvvojit guđet guimmiid ektui. Váldonjuolggadussan árvodássejuvvo iežas leavvga ovddimužžii. Leavvgaidda árvodássen dáhpáhuvá riikkaidgaskasaš dábiid mielde.

10.4. Sámi álbmotbeaivi virggálaš norgalaš leavvabeaivin

Bargojoavkku Sámedikki ovddasteaddji evttoha, ahte guovvamánu 6. beaivi, sámiid álbmotbeaivi, šaddá virggálaš norgalaš leavvabeaivin. Norgga stáhta lea vuoddu- duvvon guovtti álbmoga eanaviidosa ala – dážaid ja sámiid – ja danne lea lunddolaš, ahte juobe okta virggálaš norgalaš leavvabeaivi lea dervvahussan sámi veahkadahkii.

Gielda- ja guovludepartementta ja Olgoriikkadepartementta ovddasteaddjit bargajoavkkus oaivvildit, ahte diekkár evttohus ii galggašii ovddiduvvot vuos, ja čujuha baicca leavvanjuolggadusaid § 4, 3. oassái, mii rahpá vejolašvuotta dasa, ahte sáhtá maiddá leavvjuvvo stáhtaleavvgaidda ”eará allaáiggálaš ja riemolaš dilálašvuotain našuvnna siskkabealde”.

10.5 Sámi leavvga geavahusa dieđut

Dát ráporta galggašii nagudit juohkit govdagis dieđuid sámi leavvga geavahusa hárrái. Ráporta galgá gávdnut ODIN:as ja Sámedikki interneahhtasiidduin.

Sámediggi ja Gielda- ja guovludepartementta galggašeibba meroštit livččego vuogas válbmet lasi diehtujuohkima, ovddimustá gielddaid váras, omd. brošira hámis. Sámediggi lea muđui njulges ásašus vástidit gažaldagaide mat gusket sámi leavvga geavahussii.

11. BARGOJOAVKKU EVTTOHUSAT

11.1. Sámi leavvga geavaheami láhkavuodustus

Bargojoavku evttoha, ahte láhka levvema birra gielddaid almmolaš visttiin addojuvvon geassemánu 29. 1933 nr. 2, heivehuvvo oktii sámi leavvga geavaheami gustojeaddji geavadiin. Bargojoavkku evttohusa láhkateknihkalaš beliid ferte suokkardit lagabuid.

11.2. Sámi leavvga geavahannjuolggadusat Norggas

Lassin dasa ahte rievvdadusat bohtet láhkii mii hálde gielddaid almmolaš visttiid levvema, lea dárbu njuolggadusaid bokte dahkat virggálažžan sámi leavvga geavahusa. Láhkateknihkalaš beliid ferte meroštít lagabuid.

Bargojoavku evttoha, ahte čuovvovaš njuolggadusat mearriduvvojit sámi leavvga geavaheapmái:

1. Dohkkeheapmi

Sámi leavvga dohkkehuvvui Sámiid 13. konfereanssas Åres 15.8.1986. Leavvga lea das rájes leamaš anus. Sámi leavvga lea dohkkehuvvon geavahuvvot gielddaid almmolaš visttiin ja giddodagain, dahje visttiin ja giddodagain maid eanaš geavahit gielddalaš institušuvnnat.

2. Árvodássen

Sámi leavvga lea oktasaš sámiide Norggas, Ruotas, Suomas ja Ruoššas ja lea danne sámi álbmoga oktasaš dovdomearkan. Sámi leavvga árvodássejuvvo mañábeallái norgalaš leavvga, muhto ovddabeallái norgalaš gieldda- ja fylkkaleavvgaid ja vejolaš guvllolaš leavvgaid.

Sámi leavvga árvodássejuvvo norgalaš leavvga mañábeallái virggálaš norgalaš leavgabeivviid ja virggálaš norgalaš dilálašvuodain, main levgejuvvo. Sámi leavvga árvodássejuvvo maiddái našuvnnalašstáhtaid leavvgaid mañábeallái. Dakkár dilálašvuodain main sámit leat bovdejeaddjin stuorát riikkaidgaskasaš konferensii, lea lunddolaš ahte sámi leavvga biddjojuvvo isit- ja eamitleavgan bálddalagaid norgalaš leavvgain ja árvodássejuvvo guosseeatnamiid našuvnnalaš leavvgaid ovddabeallái.

3. Levgen

Gielddat ja fylkkagielddat mearridit ieža, áigotgo ja olugo áigot geavahit sámi leavvga. Sáhtta geavahuvvot oktanaga norgalaš leavvgain dahje okto nai. Sámi leavvgain sáhtta maiddái levgejuvvo gaskustággui.

4. Buorre leavvavierru

Sámi leavvga lea sámi álbmoga dovdomearka, masa čatnašuvvá allaáiggálašvuolta ja mii galgá giedahallojuvvo gudnejahttojumiin. Sámi leavvga geavaheapmi (geassin/luoitin) ja sámi leavvga giedahallan čuovvuba norgalaš leavvga leavganjuolggadusaid.

Buorre leavgavierru mearkkaša maiddá, ahte čuvvojuvvo čavges geavat ja láhtten, dalle go leavga lea anus gávppálaš dilálašvuodain.

5. Gažaldagat sámi leavga geavaheamis divvojuvvojit Sámediggái.

11.3. Sámi álbmotbeaivi virggálaš norgalaš leavgabeaivin

Sámedikki ovddasteaddji bargojoavkkus evttoha, ahte guovvamánu 6., sámiid álbmotbeaivi, šaddá virggálaš norgalaš leavgabeaivin.

Gielda- ja guovludepartementta ja Olgoriikkadepartementta ovddasteaddjit eai doarjjo evttohusa, ja čujuhit leavganjuolggadusaid § 4, oassái 3, mii addá vuogasvuoda levget maiddá stáhtaleavggain “eará allaáiggi ja riemu dilálašvuodain nášuvna siste”.

Mildosat:

1. Sámekonfereanssa mearrádus borgemánu 15. beaivvi, 1992; sámi álbmotbeaivi, sámi leavgabeaivvit, sámi álbmotlávlla
2. Sámi soga lavlla man Sáppá Issát/Isak Saba čálii
3. Sámeleavga – diedáhusat Sámirádis
4. Logahallan mii čájeha gielddaid maidda bargojoavku lea váldán oktavuoda sámi leavvga geavheamis
5. Leavvgaat ja leavganjuolggadusat – Olgodepartementta diedáhus